

יצירה יוצאת נחישות

מערך למורה לאמנות בתכנית הי"ה לעבודה מרחוק
בעקבות אירועי מלחמת חרבות ברזל, אוקטובר 2023

כתב וערך: יורם בלומנקרנץ, רכז מקצוע אמנות

מורי אמנות יקרים,

אנחנו בעיצומם של ימים לא פשוטים. בעבר הלא רחוק נאלצנו להסתגר בבית ולנהל את הקשר עם התלמידים שלנו מרחוק. משימה לא פשוטה באופן כללי, קל וחומר כשמדובר בהוראת האמנות שתכליתה יצירה בחומר. במצב מאתגר כזה אנו מתבקשים להפעיל את התלמידים באמצעים בסיסיים ביותר שאינם אלא חומרים זמינים שנמצאים במרחב הפרטי בבית. בימים אלה, אולי יותר מבימי שגרה אנחנו נצמדים לערכיה המוספיים ולכוחה של היצירה הפלסטית להוות מוליך טיפולי לביטוי ולפירוק של מצוקות וחששות, לרפלקציה, להרהורים ולתקוות. למרות הכל, ולאור האירועים של הימים האחרונים, אנו מאמינים שהמשימה לשמור על קשר עם התלמידים ולספק להם קשב ומענה, עולה בחשיבותה על כל מתודה או מערך מורכב של טכניקות וחומרים ומאמינים שדווקא האילוצים המצמצמים עשויים לתעל את התלמיד לביטוי בהיר ומזוקק, ולהוות אתגר שניב תוצרים מעניינים ומרתקים.

רבים מקרבנות האירועים האחרונים והכואבים היו צעירים וצעירות שבילו במסיבה גדולה ומצאו בה באופן מצמרר וטראגי את מותם. הנותרים שניצלו הפכו בעל כורחם עדים לנורא מכל. אלה יישאו את צלקותיהם לאורך שנים ועימם נישא כולנו את זכר המראות, הדיווחים, התמונות והסרטונים, שבנקודת זמן זאת אין דרך שיכולה, לרע ולטוב, למנוע את הפצתם. דיסוננס מטריד וקשה לעיכול נפער בנפש לאור העובדה שהאירועים התרחשו בליבו של יום שבת וחג, בלב השמחות וההגיגות בחצרות ובבתים, ובלב הפסטורליה של מרחבי הטבע, המוזיקה והבילוי – אלה האחרונים, קרובים מאוד לסגנון והווי הבילוי גם של אוכלוסיית התלמידים שלנו. לכן, בתוך המציאות המורכבת והלך הרוח הכבד שאנו שרויים בו, אנו מבקשים לפלח דרך אל עולמם של התלמידים, למצוא ערוץ של הידברות ודיבוב למחשבותיהם ומבוקשם, לספק עבורם אודן קשבת ולעורר אותם לביטוי באמצעות יצירה רב-תחומית: ציור, עיצוב בחומר ופיסול, צילום וכתיבה.

לפניכם שני תרגילים שניתן להעבירם גם בהוראה מרחוק והם מגיבים לאירועים האחרונים באופן ששם דגש על דיאלוג שיעורר את התלמידים לשתף אותנו בהלכי הרוח ובמצבם נוכח המתרחש.

איפה הייתי בזמן שזה קרה?

א.

האירועים האחרונים תפסו את כולנו בהפתעה, נסה להיזכר בסיטואציה בה היית בזמן ששמעת על המתרחש בדרום, הייכן היית? במה היית עסוק? איפה היית ועם מי? כיצד ובאיזה אמצעי נודע לך לראשונה על האירועים?

ב.

נסה לזקק את הזיכרון ובחר דימוי דומיננטי שלדעתך מייצג את הסיטואציה בה היית נתון. זה יכול להיות חפץ בודד, אסוציאציה לביטוי לשוני או לצבע (שקשור נניח למקום שהיית בו, או לבגד שלבשת) או כל דבר אחר שמייצג לדעתך את הסיטואציה בה נחשפת לראשונה לידיעות על המתרחש.

ג.

על נייר **A4** (נייר מדפסת) נסה לתאר בקווים פשוטים ובצבעים שברשותך את הדימוי שבחרת. אתה יכול להשתמש בכל כלי רישום או צבע שנמצא ברשותך: עפרונות, עטים, צבעים וגם בחומרים אלטרנטיביים שלא חשבת עליהם כמו: איפור, צבעים שהפקת מתבלינים, אבקת קפה או כל דרך אחרת שנראית לך, כמו שימוש בשבבלונות או גזירות של נייר צבעוני או נייר עיתון (קולאד'), או בציור ואיור ממוחשבים.

ד.

הפוך את הציור הבודד לסידרה שמבטאת משמעות נוספת. אתה יכול לעשות זאת באמצעות שכפול של הדימוי מהציור הראשון על דפים נוספים ועיבודו באמצעים שונים מאלה שבציור הראשוני, כמו צבע וטקסטורה אחרים, למשל. כמו כן אתה יכול להתייחס לנושא שציירת מזוויות שונות, למשל לצייר דימויים קרובים על דרך הדמיון או השונות. למשל, אם ציירת תפנים (ציור פנים) תוכל לצייר ציור חוץ או נוף. עוד דרכים מעניינות ליצור ציור מורכב הם דיפטיכון, וטריפטיכון.

ה.

כתוב פסקה או יותר על- פי רצונך על החוויה שעברת או עדיין אתה חווה ומתייחסת להשפעה שיש לה על הבחירות שעשית ביצירה שעליה עבדת. בקש מהמורה הכוונה לתיק העבודה' שבתכנית הלימוד באמנות ותוכל להיעזר בו לשם הכתיבה.

מחשבות בעקבות יצירות מופת

לאורך ההיסטוריה אמנים רבים הגיבו וביטאו את מחשבותיהם ותחושותיהם ביחס לאירועים אקטואליים, בין היתר, גם לאירועים טראגיים, למלחמות ולאסונות שפקדו את סביבתם הקרובה. נודע במיוחד לעניין זה הוא ד'אנר (סוג של התייחסות אמנותית) "רישומי המלחמה".

בין היצירות הידועות ביותר ניתן למנות את "גרניקה" של הצייר הספרדי פבלו פיקאסו משנת 1937. פחות ידועה היא יצירתו של האמן יליד מוזמביק מלאנגטאנה נווניה "הדעקה לחופש" משנת 1973.

א.

עיין בשתי היצירות וקרא עליהן. תוכל להיכנס גם לקישורים ולקרוא גם על הטכניקה והגדלים שלהן.

ב.

נסה לנתח את היצירות על-פי ההנחיות במתווה ניתוח יצירת אמנות. אתה יכול להיעזר במורה לשם כך.

ג.

הדרך הטובה ביותר לחוות יצירת אמנות היא בצפייה בתערוכה בו היצירה מוצגת. המימדים של היצירה, החומריות, הטקסטורות וצבעיה האמיתיים של היצירה הם ערכים מרכזיים בחווית אמנות מיטבית, ולמרות זאת אנו עדיין יכולים להתרשם מיצירת אמנות טובה ומן המסר שלה גם דרך צפייה ברשת. ממילא, כיום, הרשת היא אמצעי תקשורת וצבירת ידע מרכזי ודרכה אנו נחשפים ליצירות שאינן נגישות לנו ומוצגות במקומות מרוחקים.

כתוב על חווייתך מעיון בשתי היצירות והשווה בינן דרך נקודות אלה:

1. איך משפיעה "פלטת הצבעים" השונה שבחרו האמנים ליצירותיהם על האווירה והמסר שעולים מהן? שים לב לנאמר: "המשמעות

הפיזית המקורית של המונח (פלטת צבעים) התרחבה, וכיום היא מתארת סט של צבעים בהקשרים אמנותיים שונים."

2. בשתי היצירות מתוארות דמויות אדם ובעלי חיים בדרך שאינה ריאליסטית (דמיון מירבי למראה במציאות) אלא בדרכים

סגנוניות אחרות: פירוק, הגזמה, עיוות, צבעוניות יתר וחסר, וכד'. כיצד תורמים לדעתך דרכים אלה למסר שביקשו האמנים

להעביר, כל אחד בדרכו?

3. מה לדעתך תפקידם של דימויי בעלי החיים בכל אחת מהיצירות לתוכן ולמסר שרצה האמן להעביר?

4. מה לדעתך ביקשו האמנים לבטא דרך הקומפוזיציה (סידור הדימויים בציור) בציור: פיזור על פני כל שטח הציור,

אינטנסיביות ודחיסות, עירבוביה, וכדומה?

בהצלחה !

גרניקה היא אחת מיצירות האמנות המפורסמות של פבלו פיקאסו, שצוירה בשנת 1937. התמונה צוירה כתגובה להפצצת העיירה הבסקית גרניקה ב-26 באפריל 1937, בזמן מלחמת האזרחים בספרד, על ידי הנאצים, הפצצה שגבתה כ-1,600 הרוגים ועוד אלפי פצועים. הציור הוצג בפתח ביתנה של ספרד הרפובליקאית בתערוכה העולמית של פריז (1937). כיום, גרניקה היא אחד מסמלי ההרס והאובדן של המלחמה כולה. הציור מוצג במוזיאון ריינה סופיה. (ויקיפדיה)

"הזעקה לחופש" הייתה תגובתו של מלאנגטאנה לטבח באוכלוסייה האזרחית של וויריימו, כפר קטן במוזמביק על ידי הצבא הפורטוגלי ב-16 בדצמבר 1972. מוזמביק ארצו קיבלה עצמאות מפורטוגל שלוש שנים מאוחר יותר. ציור זה מייצג את גישת ה"אול אובר" של מלאנגטאנה, שבה כל אזור בקומפודיציה זוכה לתשומת לב ומשמעות שווה. הוא האמין ש"האימה פותחת את הדלת לפנטסטי", ובסצנה זו, המתארת את האלימות כתוצאה מהקולוניאליזם האמן שילב ציפורים מבשרות רעה ויצורים הזוחלים בין החיילים, האזרחים, עובדי השטח ופגיונות. (מתוך אתר 'מומה' – המוזיאון לאומנות מודרנית בניו-יורק)

בהצלחה !